Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка,
доктору юридичних наук, професору,
завідувачу кафедри економічного права та
економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені
Тараса Шевченка
Рєзніковій Вікторії Вікторівні

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри економічного права та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Пожоджук Тетяни Богданівни
на дисертацію Левківської Вікторії Миколаївни
на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 – Право, за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність обраної теми дисертації. Тема дисертації «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» є надзвичайно актуальною, адже сучасний стан розвитку державності України характеризується значними змінами в економіці, а також у політичній та правовій сферах, що відбуваються під впливом глобалізації, цифровізації економіки та євроінтеграційних процесів. Особливої гостроти проблема національної економічної безпеки набуває у зв'язку зі збройною агресією росії проти України.

Економічна безпека виступає основою стабільного функціонування держави, а її правове забезпечення має стратегічне значення. Водночас сучасні виклики, зокрема, воєнний стан, руйнування інфраструктури, фінансова нестабільність, кіберзагрози ускладнюють процес забезпечення економічної безпеки та вимагають належного правового регулювання.

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 133-4/2-4
«17» 04 2026 р.

У статті 17 Конституції України, зокрема, визначено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Відтак зазначена норма має бути належним чином забезпечена.

У юридичній науці бракує комплексних наукових досліджень питань забезпечення економічної безпеки. На сьогодні переважна більшість досліджень проблематики забезпечення національної економічної безпеки проводилася представниками економічної науки та інших наук. Проте, категорія національної економічної безпеки, яка, зокрема, дисертанткою визначається, «як такий стан національної економіки, за якого економічна система є захищеною від загроз, що можуть завдавати шкоди її здатності підтримувати стале зростання, фінансову стабільність і добробут громадян, а суб'єкти господарювання діють в умовах верховенства права, сприятливого регуляторного середовища та економічної свободи, що забезпечується застосуванням комплексу заходів організаційного і правового характеру», є міждисциплінарною. Відтак зазначена категорія потребує комплексного підходу до вирішення питання належного правового забезпечення національної економічної безпеки. Як вірно зазначено у дисертації Левківської В.М., забезпечення економічної безпеки здійснюється шляхом застосування заходів як організаційного, так і правового характеру.

Саме належне та таке, що відповідатиме сучасним викликам правове забезпечення відносин національної економічної безпеки, яке вирішуватиме питання компетенції органів державної влади, правових механізмів забезпечення економічної безпеки, а також запобіганню і попередженню загроз національній економічній безпеці, та його відповідність acquis ЄС, є одним із найважливіших завдань, що постають перед державою.

З огляду на викладене, тема дисертації Левківської В.М. «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», присвячена актуальній правовій проблематиці, є своєчасною та сприятиме подальшому розвитку науки, і вдосконаленню вітчизняного законодавства у цій сфері.

Структура та ступінь обґрунтованості й достовірності висновків.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи, а також списку використаних джерел (301 найменування). Структура дисертації є логічною, що дало змогу системно та ґрунтовно розглянути всі питання обраної теми. Мета та завдання сформульовані чітко та послідовно, що дозволило розкрити тему дисертаційного дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації мають достатній рівень обґрунтованості.

Робота відповідає спеціальності 081 «Право» та спеціалізації господарське право, і є комплексним дослідженням питань правових засад забезпечення національної економічної безпеки.

Аналіз дисертації Левківської В.М., а також її наукових публікацій, у яких відображено результати проведеного дослідження, дає можливість зробити висновок про відсутність у роботі положень, що можуть вважатися порушенням принципів академічної доброчесності.

Наукова новизна одержаних результатів. До найбільш вагомих результатів, на мою думку, слід віднести такі положення, відповідно до яких у дисертації:

- удосконалено розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом уточнення, що це спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки; запропоновано нові критерії класифікації таких засобів: 1) за характером загрози (внутрішні чи зовнішні загрози) – *засоби забезпечення внутрішньої економічної безпеки* та *засоби забезпечення зовнішньої економічної безпеки*; 2) за часом застосування – *превентивні засоби*, що застосовуються до виникнення загрози з метою зменшення вразливості економіки, *реактивні засоби*, що застосовуються після виникнення загрози, щоб мінімізувати її негативні наслідки та *комплексні засоби*, які спрямовані на довгострокове зміцнення економічної стійкості та можуть діяти як превентивно, так і реактивно;

- удосконалено класифікацію загроз національній економічній безпеці шляхом систематизації, уточнення змісту класифікаційних критеріїв та застосування нових критеріїв структури та рівня впливу: 1) залежно від характеру – *прямі* – навмисно створені діями суб'єктів, які виступають конкурентами чи противниками, та непрямі – зумовлені непередбачуваними змінами ринкової кон'юнктури або політичної ситуації; 2) залежно від походження – *внутрішні* та *зовнішні;* 3) залежно від структури – *прості*, в основі яких лежить певний традиційний інструмент впливу, та *складні (гібридні)*, які характеризуються складною структурою, використанням широкого високоінтегрованого спектру традиційних і нетрадиційних інструментів для досягнення цілей; 4) залежно від рівня впливу – *загальноекономічні* – загрози економічній системі загалом та *індивідуальні* – загрози окремим суб'єктам господарювання;

- удосконалено поділ органів державної влади, що забезпечують національну економічну безпеку, на групи шляхом формулювання критеріїв цього поділу залежно від ролі, яку державний орган відіграє в такому правовому забезпеченні: 1) органи загальної компетенції, які повноважні приймати рішення з широкого кола питань, у тому числі з питань національної безпеки (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, суди); 2) органи спеціальної компетенції, для яких національна безпека є основною сферою діяльності (Президент України, РНБО, Бюро економічної безпеки України); 3) органи підтримуючої компетенції, які мають іншу, ніж національна безпека, основну сферу діяльності, однак сприяють правовому забезпеченню такої безпеки, здійснюючи окремі свої повноваження (Національний банк України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Антимонопольний комітет України та ін.);

- визначення основних напрямів узгодження законодавства України з *acquis* ЄС у сфері економічної безпеки: 1) посилення механізмів перевірки торгівлі та інвестицій; 2) вжиття стратегічних заходів щодо стійкості ланцюгів постачання; 3) посилення кібербезпеки та цифрової безпеки економіки; 4) посилення механізмів реагування на економічний тиск; 5) узгодження з актами

ЄС щодо кризового реагування та ринкової стійкості; 6) покращення правоохоронних механізмів та діалогу з приватним сектором; 7) інтеграція *acquis* ЄС у національні стратегії, передусім Стратегію економічної безпеки України;

- обґрунтування концепції майбутнього закону України про скринінг прямих іноземних інвестицій шляхом визначення його ключових елементів: 1) сфера застосування: дефініція прямих іноземних інвестицій, перелік секторів, інвестиції в яких підлягають скринінгу; визначення порогів, за досягнення яких інвестиції підлягають скринінгу; 2) критерії скринінгу: національна безпека та громадський порядок як основні пріоритети; чинники ризику; 3) уповноважений орган та процедура перевірки: уповноважений орган (спеціально створена міжвідомча комісія) та його; процедура повідомлення про намір здійснити інвестицію; процедура прийняття рішення; 4) можливі результати скринінгу: схвалення; умовне схвалення; заборона інвестиції; 5) відповідальність щодо: недотримання вимог щодо повідомлення про намір здійснити інвестицію; надання неправдивої інформації під час перевірки; проведення забороненої угоди; 6) прозорість та юридичні гарантії: принцип недискримінації; положення про конфіденційність для захисту чутливої бізнес-інформації; механізми судового оскарження для інвесторів; 7) міжнародна співпраця (передусім з органами ЄС);

- окремої уваги заслуговує дослідження у роботі великої кількості acquis ЄС в контексті забезпечення національної економічної безпеки, зокрема, Регламенту (ЄС) 2019/452 Європейського Парламенту та Ради від 19 березня 2019 року, що встановлює рамки для перевірки прямих іноземних інвестицій, Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2557 про стійкість критичних суб'єктів, Регламенту (ЄС) 2024/2847 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2024 року (Акт про кіберстійкість) тощо, та висвітлення дисертанткою напрямів удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Дисертація здобувачки Левківської В.М. є ґрунтовною та практично орієнтованою, становить собою комплексне наукове дослідження проблем правових засад забезпечення національної економічної безпеки.

Сформульовані дисертанткою наукові положення, висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства, без сумніву, мають як теоретичне, так і практичне значення.

Висновки і пропозиції дисертантки можуть бути використані у нормотворчій діяльності, зокрема для вдосконалення вітчизняного законодавства; у науково-дослідній сфері – під час досліджень проблематики та подальших перспектив удосконалення правового забезпечення національної економічної безпеки; у правозастосовній діяльності – при вжитті конкретних заходів, спрямованих на правове забезпечення національної економічної безпеки.

Крім того, основні положення роботи можуть бути використані при підготовці науково-практичних видань, підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій для наукових працівників, юристів-практиків, викладачів, аспірантів і студентів юридичних закладів вищої освіти.

Матеріали дослідження можуть використовуватися при викладанні таких дисциплін як «Господарське право», «Торгове право», «Економічне право (Особлива частина)», а також спецкурсів з відповідної тематики.

Наголошуючи на позитивній оцінці результатів дослідження, разом з тим зазначу, що у дисертації є положення, що можуть бути предметом наукової дискусії, а саме:

1. Серед пропозицій є те, що складовою національної економічної безпеки є **вертикальна структура**, що включає рівні такої безпеки залежно від суб'єкта безпеки (міжнародна економічна безпека, що забезпечується джерелами міжнародного права; економічна безпека ЄС, що забезпечується acquis ЄС; економічна безпека держави; економічна безпека регіонів України (з урахуванням функціональних типів територій в Україні); галузева економічна безпека; безпека суб'єктів господарювання; безпека негосподарюючих суб'єктів). Ця ідея має загалом потенціал до подальшого наукового дослідження,

в аспекті того, яким чином і якими засобами може забезпечуватися економічна безпека залежно від того, про який її рівень ми говоримо. Було б добре почути Вашу думку, щодо ефективних юридичних механізмів забезпечення, наприклад, економічної безпеки суб'єктів господарювання.

2. У новизні рівня вперше, Ви пишете про складові частини системи національної економічної безпеки, зокрема, говорите про горизонтальну структуру, що "включає *види* такої безпеки за сферами економіки, серед яких виділяєте такі - макроекономічна безпека, виробнича та технологічна безпека, енергетична безпека, фінансова безпека, інвестиційна безпека, зовнішньоекономічна безпека, кібербезпека економічної сфери, соціальна безпека, воєнно-економічна безпека".

Виникає питання, як співвідносяться макроекономічна сфера та виробнича? Вбачається деяка неузгодженість у критерії класифікації. Якщо сфери економіки, то вони є такі, наприклад: енергетика, промисловість, сільське господарство і так далі. А макроекономіка, це трохи інше. Це ж економічна категорія, розділ економічної науки.

3. На сторінках 74-75 роботи, звертаючи увагу на засоби регулювання господарської діяльності, зокрема, згадуєте ті, які визначалися ст. 12 ГК України, а також ті, які виокремлені науковцями. Наводите також такі господарсько-правові засоби забезпечення економічної безпеки (автор Задихайло Д.В.): «державні соціально-економічні програми; державні замовлення для стимулювання вітчизняного виробництва конкурентоспроможної, інноваційної продукції; методи технічного регулювання; державні закупівлі продукції вітчизняного виробника; держава імпортує новітні технології, а потім передає права на їх використання як державним, так і недержавним секторам національної економіки; державна підтримка суб'єктів національного підприємництва; запуск програми державно-приватного партнерства». Потім пишете, що «немає сумніву, що усі такі засоби мають певне відношення до забезпечення економічної безпеки. Разом з тим, вважаємо, що до правових заходів забезпечення економічної безпеки слід відносити спеціалізовані засоби,

головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки, а не щось інше».

Далі по тексту на сторінках 92 та 93 роботи зазначаєте, що «на нашу думку, у межах економічного (господарського) права ключовими для забезпечення національної економічної безпеки є, зокрема, такі сфери (сегменти) правового регулювання:

- основні засади господарської діяльності, … зокрема, велике значення для забезпечення національної економічної безпеки мали такі системоутворюючі статті ГК, як ст. 12», яка і містила засоби державного регулювання перераховані на попередніх сторінках роботи.

То постає питання, чи відносите Ви все таки такі засоби, як квотування, ліцензування, технічне регулювання, штрафні санкції, надання податкових пільг, контроль та нагляд тощо до засобів забезпечення економічної безпеки?

4. У новизні рівня удосконалено Ви зазначаєте, що удосконалили «розуміння правових засобів забезпечення економічної безпеки шляхом уточнення, що це спеціалізовані засоби, головною метою яких є саме вплив на стан забезпеченості економічної безпеки». Тобто, правові засоби, це спеціалізовані засоби? Це твердження видається дискусійним і потребує уточнення. У чому полягає спеціалізованість засобів?

Наведені зауваження не зменшують наукової та практичної цінності дисертації, мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дисертація є науковою працею, що була виконана здобувачкою особисто. У роботі висвітлені власні ідеї і розробки авторки, що дозволили вирішити поставлені наукові завдання, а також вона містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для аналізу висновків здобувачки та повноти теоретичної складової роботи.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні положення та результати дисертації

відображені у 13 публікаціях, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України; 7 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Опубліковані праці за темою дослідження мають безпосередній зв'язок зі змістом проведеного дослідження, конкретизують та доповнюють основні положення його новизни.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Відповідно до висновку наукового керівника дисертації аспірантка Левківська В.М. повністю виконала індивідуальний план, зокрема його освітню складову, за результатами дослідження опубліковано достатню кількість наукових робіт, що відображають результати проведеного дослідження.

Дисертація аспірантки Левківської В.М. оформлена згідно з установленими вимогами, що висуваються для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, закріпленими в наказі Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), і за своїм змістом, науковими положеннями, висновками відповідає вимогам п. 21, 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), та п. 6, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Висновок. Дисертація Левківської Вікторії Миколаївни на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки» є самостійною кваліфікаційною науковою роботою, що характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані результати теоретичного та практичного характеру. Положення дисертації є цінними для юридичної науки та свідчать про особистий внесок здобувачки в розвиток науки господарського права.

Враховуючи викладене, дисертація Левківської Вікторії Миколаївни на тему «Правові засади забезпечення національної економічної безпеки», подана

на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 – Право, за спеціальністю 081 – «Право» відповідає вимогам п. 21 та 25 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п. 6 та 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Левківська Вікторія Миколаївна– заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри економічного права
та економічного судочинства
Навчально-наукового інституту
права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка **Тетяна ПОЖОДЖУК**

Підпис засвідчую
Вчений секретар ННІП
Караульна Н.В.
17.04.2026

Україна * Ідентифікаційний код 02070944 * Київський національний університет імені Тараса Шевченка *

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 133 4/2-4
«17» 04 2026 р.